

ct

Ivan

de
Javier de Dios

traducción de
Luminița Voina-Răuț

(fragmento en rumano)

Personaje

Ivan, 17 ani

Alvaro, tatăl lui, 45 de ani

Marta, profesoara lui Ivan, 50 de ani

Luna, prietena lui Ivan, 16 ani

Rafael, director adjunct* la liceul unde învață Ivan și Luna, 60 de ani

Acțiunea se desfășoară în prezent, într-un cartier de la periferia unui oraș mare din Spania.

* În text “jefe de estudios”, în școlile din Spania este persoana care se ocupă cu planificarea orelor, cu disciplina elevilor. Subordonat directorului școlii. (n.tr.)

I

Sala de așteptare a unui comisariat. Un bărbat în jur de 45 de ani așteaptă pe o bancă. E tatăl lui Ivan. Privirea lui fixează ceva ce scapă privirilor străine: un spațiu interior, pustiit și mohorât. Umerii lui resping peretele ostil al comisariatului: îi alunecă în față, povârniți parcă de atâția ani... În clipa aceea, bărbatul își dă seama că nu mai e singur. Se ridică de pe bancă, înaintează, dar se împiedică de ceva. Totuși merge mai departe. Se oprește: își dă seama că nu-i în stare să scoată niciun sunet... Trage adânc aer în piept. După ce-și ține o clipă răsuflarea, se hotărăște: își aude propriul glas, neașteptat de detașat.

ALVARO

Bună seara, domnule comisar. Mă numesc Alvaro Lainez. Am venit să-mi denunț fiul.

II

Cu trei săptămâni în urmă, într-o dimineață pe la jumătatea lunii aprilie. Biroul directorului adjunct al liceului unde învață Ivan și Luna. Nu se poate spune că e un loc neprimitor, însă mulțimea de hârtii și mape îi dau încăperii un aer birocratic, deloc personal. Rafael, directorul adjunct, o ascultă cu atenție pe Marta, profesoara și diriginta lui Ivan, încercând să se abțină de la orice comentariu, care ar putea-o enerva și mai mult. Rafael e un tip uscățiv, iar aerul lui serios îi conferă oarecum anvergura și siguranța de care-l cam privează aspectul lui fizic, deloc generos. Bărbatul ține în mână un text scris de Ivan. Marta vine spre el, provocator; – e o femeie puternică, deși uneori se îndoiește și ea de lucrul ăsta – aruncându-i o privire între ironică și dezamăgită, a cuiva care se consideră nedreptățit.

MARTA

Spune-mi doar dacă da sau nu.

RAFAEL

Marta / *

MARTA

Ai de gând să mă protejezi?

RAFAEL

N-are rost să exagerezi.

* Semnul indică faptul că replica e întreruptă brusc de următoarea intervenție. (n.a.)

MARTA

Fiindcă-ți cer să intervii, ca să rezolvi o problemă? De-asta exagerez? Nu pot veni la directorul meu adjunct, când nu mai știu ce să fac cu un asemenea specimen? Pot să sper că mă ajuți sau îți păstrezi ajutorul doar pentru monstrul ăla??

RAFAEL

Speranța nu-ți dă dreptul să vorbești așa.

MARTA

Ba ea e singura care-mi permite s-o fac.

RAFAEL

Ivan e inteligent și /

MARTA

Fă-i un dosar.

RAFAEL

Marta /

MARTA

Un dosar, o exmatriculare, o măsură radicală!

RAFAEL

Liniștește-te /

MARTA

Domnul Ivan Lainez e inteligent, da, și tocmai de-aceea știe foarte bine ce zice și face. (*Bărbatul privește textul pe care-l are în mână*). Crezi că eu merit așa ceva? De câte ori m-am plâns eu de când a început școala? De ce trebuie să suport eu ca un elev să-mi pună la îndoială profesionalismul și să-și bată joc de mine?

RAFAEL

Ascultă /

MARTA

O să-mi ceri iar să cedez??

RAFAEL

Te rog /

MARTA

Poate că dacă n-aș fi cedat acum 15 zile, cine știe /

RAFAEL

OK, MARTA

Îi facem un dosar. (*Pauză.*) Sau îl dăm afară din școală direct, de ce nu? Cât timp? Două săptămâni?

O lună? Dacă vrei, socotim c-a fost o greșeală foarte gravă și, odată cu dosarul, îl mutăm pe Ivan la altă școală. Crezi că-i mai bine așa? Scăpăm de el cu totul, s-o mai găsi pe undeva vreun loc, chiar dac-a început școala de multă vreme; dacă nu aici, poate în alt cartier: cu cât mai departe, cu atât mai bine! Adio, Ivan, adio, problemă. Asta vrei?

MARTA

(Privindu-l fix pe Rafael.) Eu trebuie să mă simt vinovată acum, sau ce??

RAFAEL

Vorbește deschis cu Ivan. Apropie-te de el, scapă de blocajul ăsta, în fond tu ești adulta. Ai mai vorbit cu el? L-ai chemat să discutați între patru ochi?

MARTA

(Consimte.) Da. Și nici măcar nu s-a învrednicit să apară.

Pauză.

RAFAEL

Nu pot să iau decizii care să înrăutățească o situație și-așa foarte grea, Marta. Familia lui Ivan /

MARTA

A, nu; nu începe iar, te rog! Nu-mi veni iarăși cu toată povestea! Mi-ajunge cât vorbesc pe hol cu colegii. Tu n-auzi la ședințe cum trăiesc mulți dintre elevii noștri? Nu-i nevoie să începi și tu acum. Cartierul ăsta e plin de bărbați și femei care au crezut că dacă au realizat ceva, li se cuvine totul în viață, dar iată-i doar cu resturi... de când au închis fabricile și poligonul industrial s-a dus de râpă, cartierul ăsta-i la pământ, peste tot resturi și deșeuri, oameni ce par... excluși din propria lor viață... Ce-i deosebit la Ivan?? În plin naufragiu, Ivan Lainez încearcă și el să se agațe de o scândură ca toată lumea, dar asta nu justifică /

RAFAEL

Și care-i scândura?

MARTA

Poftim??

RAFAEL

A ta e metafora. De ce scândură se agață Ivan ca să rămână la suprafață?? Lăsând la o parte naufragiile, să-ți pierzi mama 16 ani nu i se întâmplă chiar oricui.

MARTA

17. I-am verificat vârsta în dosar, ca să văd dacă nu-l putem transfera la o școală serală, dar mai are două luni până împlinește /

RAFAEL

Marta, te rog, nici măcar n-a terminat doliul... E încă un adolescent, era un copil când a venit aici... Nu-l putem face să piardă definitiv școala... Dimpotrivă, trebuie să-l ajutăm să treacă clasa, chiar dacă-i greu; trebuie să termine liceul, să-și dea bacalaureatul și să plece de aici, ca să-și facă o viață

undeva...

MARTA

Spune-mi, RAFAEL
eu nu contez deloc??

RAFAEL

(Se gândește bine ce să răspundă; nu vrea s-o contrazică pe Marta.) O să vorbesc cu Ivan și o să-l cert pentru textul ăsta și pentru toate obrăznicile din timpul orelor. O să încerc să aflu și eu de ce se poartă așa... Dar e doar un puști într-o perioadă critică. Și-n plan personal, și școlar. În fond e un copil care are tot viitorul în față, Marta, te rog nu uita asta.

MARTA

Și ce viitor îl așteaptă, dacă nu-l învață nimeni să-i respecte pe ceilalți și să răspundă pentru actele lui? *(Arătându-i foaia de hârtie.)* Uite ce scrie aici, Rafa. E chiar umilitor să /

RAFAEL

N-o să-l dau afară când a mai rămas doar o lună până la terminarea școlii /

MARTA

Ar trebui să-l vezi cum mă privește când explic, cum /

RAFAEL

Nu.

MARTA

Mi se strânge stomacul când mă apropiu de clasă! Mă aștept la ce-i mai rău și abia-mi stăpânesc nervii față de elevi. Ivan Lainez e un... *(Oftează.)* Mi-e greu să mă concentrez, iar ceilalți își dau seama... Îl văd acolo în banca a treia, privindu-mă disprețuitor, îl aud râzând și comentând cu colegii când mă întorc la tablă și trebuie să-i suport toate mojiciile, dacă-i fac cumva vreo observație. Nu mă pot concentra la ce am de predat, când de fapt asta e treaba mea, să predau literatură, nu să fiu ciuca bătăii pentru un tânăr ca ăsta, aproape un delincvent! Sau tu crezi că de-asta vin eu la școală? Ca să înghit asemenea mizerii și să mă îmbolnăvesc?

RAFAEL

Marta, în situația actuală nu-l dau afară! Oricâte zile fripte îți face el... sau tu lui.

Martei nu-i vine să creadă ce-a auzit.

RAFAEL

Nu mă înțelege greșit, eu... Trebuie să stați de vorbă, tocmai fiindcă simți ceea ce simți. Să vorbiți deschis unul cu celălalt. Vorbește cu Ivan și vezi care-i de fapt adevărata lui problemă, ca s-o rezolvați împreună. E mai OK. așa decât să-l dăm afară. Și o să te simți și tu mai bine, o să vezi.

Pauză.

MARTA

Chiar dacă tu refuzi să știi că și biroul ăsta se duce de râpă! Sper însă că dacă ne ducem la fund de tot, să rămâi demn și să părăsești ultimul corabia. Metafora asta-i pentru tine. *(Se pregătește să iasă din birou.)*

RAFAEL

Marta.

Rafael îi înapoiază lucrarea lui Ivan. Marta o ia și pleacă.

III

În aceeași zi, la asfințit, undeva la periferia orașului. Lumina zilei începe să fie înlocuită de cea artificială, a felinrelor, căzând agale pe spațiul alcătuind un dreptunghi de nisip, prost împrăștiat, pe câteva bănci vechi și pe niște leagăne ruginite... Un loc neîngrijit, căruia cei din cartier îi zic parc. Ivan și Luna își omoară timpul, stând pe una dintre bănci, de parc-acolo e OK. să-i apuce seara. El împlinește în două luni 18 ani, ea n-are decât 16. Pe autostrada din apropiere e trafic continuu: o mașină, un camion, o altă mașină și încă una... E mult zgomot aici, în cartierul aducând a sat, deși e în oraș; e o zonă dintr-aceea numită până nu demult “dezvoltare urbană”, poate fiindcă “mahala” sună prea rău.

LUNA

E o frustrată, e destul să te uiți la ea. Ascultă-mă pe mine: uit-o!

IVAN

Deja am uitat-o.

LUNA

Frate, ai fost toată ziua-ntors pe dos, asta nu-nseamnă c-ai uitat-o! O să-ți faci un dosar, sau care-i treaba?

IVAN

Nu cred.

LUNA

Păi vezi!

IVAN

Da' dacă află taică-meu de /

LUNA

Nu, frate, că Rafita e un tip mișto, nu-i ca *Gintonic*, îți zic eu. Deși... Știi ceva, nici gagică nu-i chiar așa cățea, trebuie doar să știi cum s-o iei... Eu era să repet un an, frate, pentru o teză de căcat despre

Lazarillo. * Nu citisem cartea, așa c-am copiat ceva repede de pe net, da' ticăloasa și-a dat seama. Mi-a zis că nu-i din capu' meu chestia aia, ce să zic! Nu știu cum naiba și-a dat seama, fiin'că am muncit, nu glumă, și-am băgat vorbe de-alea tari... Da' când am văzut c-o să repet din cauza ei, m-am dus bocind la cancelarie, știi, și pân'la urmă mi-a pus un 5... Așa că, vezi tu, o fi ea afurisită, nu zic nu, da' pân'la urmă tot se înmoaie. Eu, în locu' tău, aș încerca...

IVAN

Tipa nu mă-nghite, ce mai!

LUNA

Da' Rafita ține cu tine, frate, și-i mare lucru ca directoru' să fie de partea ta.

IVAN

Da' de ce crezi tu că ține cu mine??

LUNA

La naiba, Ivan, fiindcă nu-ți face dosar, chiar tu ai zis-o!! Mie mi-au tras un perdaf în cancelarie, așa ca ție azi, da' m-au trimis și-o lună acasă, frate! Hai, nu te juca cu treaba asta!

Ivan se uită în altă parte.

LUNA

Hai, vorbește cu *Gintonic*, ascultă-mă pe mine...

Pauză. În spate se aude zgomotul traficului.

IVAN

În parcu' ăsta copiii nu vin niciodată.

LUNA

Așa-i.

IVAN

E foarte ciudat.

LUNA

S-or fi jucând în casă.

IVAN

Poate. Da' tot e ciudat. Înainte veneau.

LUNA

(Se uită în sus, la unul dintre blocurile de lângă parc.) Iar-s acolo.

* Titlul întreg al cărții este "*Lazarillo de Tormes y de sus fortunas y adversidades*" (*Viața lui Lázarillo de Tormes și despre pățaniile și necazurile sale*), primul roman modern, întemeietor al genului picaresc, specific spaniol, apărut în sec XVI. La noi a apărut în traducerea Irinei Ilegitim, Iași, 2000. (n.tr.)

IVAN
Cine?

LUNA
Ai mei, în cameră... Ce să zic... Eu credeam c-or să divorțeze după ce s-au dat în stambă la nunta soră-mii. Când colo, uită-te la ei! Se certau ca chiorii, și-și aruncau tot felul de mășcări... *(Tace și se uită iar în sus, la geam.)*

IVAN
Și??

LUNA
Păi șefu' lui taică-meu a întins-o și s-a închis agenția de voiaj, iar după cinci luni au dat-o afară și pe maică-mea de la clinică, fiin'că le ajunge o secretară, cică, nu le mai tre' încă una, așa că valea, în stradă amândoi, ce părere ai?

Ivan oftează.

LUNA
Păi dacă-ți zic?? O porcărie!! Fiin'că taică-meu avea de gând să-mi caute o excursie faină, iar maică-mea acceptase să-mi măresc țâțele dacă termin anu' cu note bune... Așa că, vezi tu, nici voiaj, nici țâțe! Iar ei pe stradă toată ziua, ducând CV-uri dintr-un loc într-altu', nervoși că n-au de lucru și o să fim dați afar' din casă. Până într-o zi, când li s-a acrit și nu s-au mai dus nicăieri, așa c-acum stau acolo, în cămăruță... Și trag câte-un futai de câte ori li se scoală... Mizeria i-a unit, frate, mizeria! La început nu se înghițeau, da' acu' să vezi ce se mai mozelesc pe hol, prin baie și-n bucătărie...

IVAN
Mai rău ar fi să se bată...

LUNA
Și cum stau toată ziua acasă, sunt cu ochii pe mine! Un căcat de viață.

IVAN
N-ai de ce să te operezi. Ai niște țâțe grozave.

LUNA
(Zâmbește încântată. Își aranjează sânii, punându-i și mai mult în vedere. Pauză scurtă.) Și taică-tu?

IVAN
Ce-i cu taică-meu?

LUNA
Are de lucru, sau și el se fute toată ziua?

IVAN

N-are de lucru.

LUNA

(Își dă seama c-a făcut o gafă.) Ascultă, Ivan, scuză-mă dacă /

IVAN

(Face un gest, ca de lehamite.) N-ar strica să și-o mai tragă din când în când. Taică-meu e un amărât.

Pe autostradă continuă să treacă multe mașini. Luna scoate un pachet de gume de mestecat din buzunar. Îi oferă una lui Ivan, dar el refuză. Luna desfăce o gumă, o bagă în gură și aruncă hârtia pe jos. Apoi mestecă guma distrată, cu privirea în gol.

IVAN

Ascultă...

LUNA

Ce?

IVAN

Mașinile. Ritmul... ca valurile. Auzi? Nu zici că-i marea? E un anume ritm. Închide ochii. Hai, închide-i... Da, asta e... *(Ivan închide și el ochii.)* Parc-am fi lângă plajă... Ce mișto ar fi să avem marea aici, aproape, ți-închipui?? În locu' autostrăzii, valurile...

Rămân câteva clipe cu ochii închiși. Apoi Luna îi deschide și-l privește fix pe Ivan.

LUNA

Ivan, frate, ai și tu o obsesie friki, să-nnebunesc, nu alta. *Friki, friki...* Valuri aici? Pe maidan, pe unde-și târaie țurloaiele moșii... pe lângă poligon??

Ivan râde în hohote.

LUNA

Ești nebun, frate, nebun de legat... Da-mi placi, țcănitule, fir-ai tu să fii!

Ivan râde și mai tare.

LUNA

Da, frate, da, de ce râzi, nebunule?? Că-i marfă...

Se sărută. Luna se desprinde brusc din îmbrățișare. Scoate mobilul din buzunar. Își fac un selfie, apoi bagă mobilul la loc, în buzunar. Tăcere.

IVAN

Știi ce?? Eu chiar l-am citit.

LUNA
Ce?

IVAN
Lazarillo. Și mie mi-a plăcut.

LUNA
Pe bune??

Ivan dă din cap afirmativ.

LUNA
E despre-un copil, așa-i?

IVAN
E despre unii care se cred dați naibii... Toți, în afar' de el, de Lázaro. Se cred toți barosani, și că trăiesc în cea mai mișto țară din lume. Când de fapt sunt niște coate-goale egoiști, iar Lázaro pricepe: cu cât ești mai ticălos, cu atât mai bine!

LUNA
Da' nu-i un clasic?

IVAN
Păi tocmai de-aia.

LUNA
A! (*Face un balon de gumă, și-l sparge.*) Ei, și-atunci o să vorbești cu *Gintonic*?

Ivan nu răspunde și se uită în altă parte. Zgomot ritmic de mașini pe autostradă. După câteva clipe de tăcere, Luna își scoate guma din gură și o frământă între degete. O ia apoi între degetul mare și arătător și o azvârle departe.

IVAN
Cât e ceasul?

LUNA
Opt... Ce facem?

IVAN
(*Ridică din umeri.*) Ne-o tragem?

IV

Aceeași zi, pe înnoptat. Ivan și Alvaro în living, o cameră pe vremuri primitoare, în prezent însă dezolantă.. Livingul seamănă cu un adăpost provizoriu, nepotrivit

pentru o casă, pentru o familie. Ivan se uită fix la mobil. Pe chipul lui se văd tot felul de reacții, provocate de mesajele primite.

ALVARO

Trebuie să înveți mult, Ivan. Da, trebuie. O să termini liceul. O să mergi la universitate: mereu ne-am dorit să-ți faci o carieră. Maică-ta și cu mine. Cariera e importantă. Poți învăța chiar și în străinătate. Or să fie burse, cred. Și va trebui să vorbești limbi străine. În primul rând engleza. Și germana. Și chineza, de ce nu? Și să-ți îmbunătățești cunoștințele de informatică. Iar când o să termini școala, o să fii un tânăr bine pregătit. Unul dintre cei mai buni. Cel mai bun. (Pauză.) Singur o să-ți faci proiectele. N-ai vrea să ai firma ta? Să fii propriul tău șef? Să ai angajați? Ia închipuie-ți... Să realizezi ceva în viață, și ceilalți să te respecte. (Pauză.) Asta înseamnă să-ți croiești un drum în viață, să lupți pentru ce vrei să fii și ce vrei să obții. O familie, o casă... Un loc al tău. (Pauză.) Mereu e nevoie de un loc, Ivan. (Pauză.) Dar obții asta doar dacă te pregătești bine și, nu uita, dacă-ți faci treaba cât mai bine cu putință, străduindu-te din răputeri. Nu te mulțumi să fii unul din mulțime. Trebuie să fii cel mai bun, Ivan. (Pauză.) Nu-i o întâmplare faptul c-am lucrat 25 de ani la aceeași firmă. 25 de ani, Ivan, la aceeași firmă.

Ivan râde de ceea ce citește în telefonul mobil.

ALVARO

Ivan, tu auzi ce zic eu?

Ivan își privește tatăl.

ALVARO

Azi ai venit foarte târziu.

IVAN

Am stat și eu puțin...

ALVARO

Cu fata aia?

IVAN

Am fost în parc.

ALVARO

Ești foarte tânăr.

IVAN

Tată /

ALVARO

Distrează-te, dar ai grijă, nu-ți poți permite /

IVAN

Tată /

Cei doi se privesc, fără a ști dacă celălalt mai vrea să spună ceva.

IVAN

Pentru ce-i interviul la care te duci mâine?

ALVARO

Ți-am mai zis o dată. Pentru supermarket.

IVAN

Dar pentru ce post?

ALVARO

Deocamdată ca să aranjez mărfurile pe raft. Angel mi-a zis că nu-i greu să avansez pe post dacă /

IVAN

Angel?

ALVARO

El mi-a zis că se caută oameni pentru /

IVAN

Care Angel?

ALVARO

(Brusc enervat.) Cum care Angel? Angel, amicul meu, soțul Rosei, tatăl Lailei, cu care mergeam noi la plajă, la naiba, Ivan, cu cei care vara /

IVAN

OK. /

ALVARO

În fiecare vară, maică-ta, tu și cu mine /

IVAN

(Violent.) Da, da, am zis OK, gata!

Pauză tensionată.

ALVARO

Cum a fost azi la școală?

IVAN

Bine.

ALVARO

Bine?

Alvaro nu vrea să încheie conversația și se gândește, caută rapid ceva ca să poată

continua discuția. Ivan îl privește.

ALVARO

E un loc de muncă serios. Angel se simte în largul lui acolo. Zice că nu-i greu să promovezi, dacă-s mulțumiți de tine. Nu ți se pare o veste bună?

IVAN

Vestea bună ar fi să te angajeze.

Pauză.

ALVARO

Ți-au pus vreo notă?

IVAN

Nu.

ALVARO

Nicio notă? N-au început tezele*?

Iván neagă, fără să-și privească tatăl.

ALVARO

Trebuie să tragi tare, Ivan. Da, musai. O să termini liceul și o să mergi la universitate: mereu ne-am dorit să-ți faci o carieră. Maică-ta și cu mine...

Ivan vrea să plece. De astă dată Alvaro i se adresează pe un ton ferm, dar calm.

ALVARO

Ivan, uită-te la mine când vorbesc cu tine.

Băiatul se oprește. Alvaro încearcă să se stăpânească.

ALVARO

De ce ți-e așa de greu să faci ce-ți cer? De ce nu mă asculți? (*Pauză.*) Viitorul tău e aproape, mai aproape decât crezi.

IVAN

Tată /

ALVARO

M-ai înțeles, Ivan?

IVAN

Tată /

* În text examene, fiindcă în Spania se dau examene în loc de teze în cursul anului școlar. (n.tr.)

ALVARO

Că într-o bună dimineață o să te trezești și, fără să-ți dai seama, o să vezi că viitorul tău e /

IVAN

Tată...

În privirea lui Alvaro se vede un fel de implorare.

IVAN

Succes mâine la interviu.

Ivan pleacă.